

Salut Mental i Drets

Enric Vicens Pons

Metge psiquiatre

(Expert en ètica, aspectes legals de la pràctica psiquiàtrica i en la gestió de serveis de salut mental)

Antropòleg social i cultural

Compareixença Comissió Estudis Salut Mental-Addicions

23 Gener 2026

Índex

1. Abans i ara de l'assistència psiquiàtrica pública.
2. Model d'atenció basat en drets.
3. Els peus invisibles del sistema: drets i memòria històrica.
4. De l'estigma a l'apoderament.
5. Fragmentació/integració serveis, territoris, departaments.
6. Vulnerabilitat, protecció i garanties.
7. Professionals.
8. Formació/Recerca i coneixement.

L'abans i l'ara en l'assistència psiquiàtrica pública

Llei General de Sanitat 1986

Integració al SNS

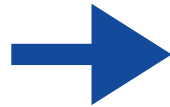
→ Xarxa comunitària

- Serveis orientats
- Equips multiprofessionals
- Atenció centrada a la persona
- Drets més presents

Desintitucionalització....no completada

Model d'atenció basat en drets

Convenció de NY

QualityRights OMS

- Atenció humana
- Equitativa
- Centrada en la persona

Garantitzar la recuperació, inclusió i autonomia de les persones amb malaltia mental.

Els peus invisibles del sistema: drets humans i memòria històrica

Invisibilitat històrica: Dificultat d'accés a arxius d'hospitals

- Manicomis com a control social: el cas de les dones
- Defuncions durant la Guerra Civil....

Invisibilitat contemporània: Inexistència d'indicadors

- Contencions
- Internaments involuntaris
- Canvi d'involuntaris a voluntaris
- Aïllaments
- Absència de registres públics comparables

De l'estigma a l'apoderament

Pacient o ciutadà?

- Suport entre iguals (peer to peer).
- Planificació de decisions anticipades (PDA).
- Participació activa de primera persona.
- Presència en espais de decisió (comitès d'ètica, òrgans de planificació...)

Fragmentació/Integració

- **Fragmentació dins del sistema sanitari i social:** xarxa en multitud de proveïdors diferents.
- **Manca d'integració amb altres departaments:** Salut, Drets Socials, Justícia, Treball, Habitatge, Educació.
- **Insuficient integració dins de la pròpia xarxa:** adults, drogues, infanto-juvenil, psiquiatria penitenciària.
- Insuficiència de recursos socials i socio-sanitaris per salut mental.

Perdua en transicions

L'atenció a la població psicogeriatrica-asignatura pendent

De la fragmentació a l'integració "real"

- Comissió Interdepartamental permanent
- Pressupostos integrats
- Gestor/a de cas únic
- Història compartida sociosanitària
- Protocols de transició
- Contractació pública amb criteris d'integració
- Lideratge territorial
- Indicadors d'integració
- Participació d'úsuaris

Vulnerabilitat, protecció i garanties

CIVIL-Avaluació de competència mental

- Autonomia i capacitat de decisió
- Consentiment informat
- Mesures de suport

PENAL- Creació d'Equips pericials especialitzats

- Salut Mental-Justícia
- Augmentar la seguretat clínica i jurídica
- Situacions de risc i conflicte legal

Professionals i capacitació

- Manca d'especialistes i reconeixement de competències: Psiquiatria, Psicologia Clínica, Infermeria Salut Mental, Treball Social.....
- Capacitació àrees específiques: Infanto-Juvenil, Psicogeriatria, Addicions, Psiquiatria Legal, Atenció a necessitats de suport continuat.
- Reconeixement de l'especialitzada en Infermeria per accedir a llocs de treball.
- Reconeixement del Treball Social com a professió sanitària.
- Autocura professional: Atenció emocional, Supervisió, Atenció Segones Víctimes.

Formació/Recerca

- Drets Humans: Convenció de Nueva York, Quality Rights, Llei d'Autonomia, Mesures de Suport
- Bioètica: PDA, Participació en Comitès d'Ètica.
- Seguretat clínica en salut mental: Alternativa a mesures restrictives, prevenció de riscos, detecció precoç de situacions de crisi, victimització...
- Coneixement i Recerca: Nous enfocaments psicoterapèutics, psicosocials, psicofarmacològics, innovació en serveis (equips mòbils alternatius a l'hospitalització, Unitat Obertes), en drets humans, dades, transparència i avaluació. Importància de la recerca participativa.

Gràcies